

Ба 3724

Беларускія легенды
кн. I

Назэпнасць

Вільня, 1917

ДОКУСФЕРА

ДОКУСФЕРА

ДОКУСФЕРА

ДОКУСФЕРА

Ба 3724 *ор. Яку*

Беларускіе легенды.

ДОКУСФЕРА

КНИЖКА ПЕРШАЯ.

НАЧЭПНАСЬЦЬ.

В Я. Баршчэўскага перакл. і выдаў Янка Сташкевіч.

Бел. спірава
1994 г.

Друкарня „Гоман“. Вільня, 1917 году.

НАЦЫЯНАЛЬНАЯ БІБЛІЯТЭКА
РЭСПУБЛІКАЎ БЕЛАРУСІ
М. МІНСК

ДОКУСФЕРА

25. 04. 2009

Помню, жыў у нашай вёсцы мужык Антон. Меў ён добрую гаспадарку, беднасьці не знаў, але ня меў дзяцей, дык прыняў дзіця німа ведама якіх бацькоў. Малога ахрысьцілі і назвалі Васілём. Антон гадаваў яго, як свайго роднаго. Дзяцючок падрасшы ганяў у поле. Ён быў вялікі лянуцька і дуронік; заўсёды скардзюцца на яго: або каровы пусьціць у збожжэ, або іншаго каменям вытне. Ідуць на скаргі да Антона, але Антон любіў яго, і калі яму казалі, ён якбы ня чуў, патураў яму у ва ўсім, а той рос на лес глеі дзючы.

Было гэта пасьяля Петра. Пайшло раз нальле¹⁾ на прыгон, і Васіля с хаты паслалі на работу. Ён, як звычайна, с кожным ча-

¹⁾ Нальлем зваліся людзі, што на прыгоне робілі не паасобку, але ўсе разам якую небудзь работу, напрыклад жалі, касілі, вазілі гной і гэт. п.

паўся, ні аб кім добрага слова не сказаў. Было вельмі гарача; вайт загадаў пакла-
сьці косы і закусьць, хто чым меў, бо быў
ужо полудзень і час супачыўку. Дык сеў
шы на муражку зюкалі ¹⁾ і сілкаваліся, ажне
глядзяць: адзін работнік, што адышоўся
крышку ад нас, стуючы ля гаю, махае рукой
і клічэ да сябе, крычучы: „Хутчэй, хут-
чэй! хадзеця сюды, пакажу вам дзіва!“

Бяжым ўсе туды, работнік, паказаваючы
рукой на блізкіе бары, „глядзеця, што
дзеіцца!“ сказаў, і мы бачылі перад сабой
шозразумелыя дзівосы. Лясьнік ідзе борам,
галава вышэй хвояў, а перад ім выбегаюць
на поле вялізныя стады вавёрак, зайцоў,
дзікіх коз і іншага зьвер'я; у паветры адля-
таюць стады цецярукоў, курапатак і другіх
птушак. Лясьнік выходзіць з лесу, меншае,
робіцца маленькім і як га с поля і пожняў
узняліся матыле і іншыя авадні і бытцым
чорная хмара засьцілаюць нашыя ваколіды.

Васіль начэпны чэлавек; схапіў камень
на полі, падбегае да яго скаменем, крычучы:
„згінь, прападзі!“ Лясьнік крыкнуў стра-
шэнным голасам, што ажне лісьцё пасыпа-
лося з дрэў, падняўся з травы, быццам
чорная вялізная птушка і, шумячы крыль-
цамі, схаваўся за лесам. Нам стала воращ-

¹⁾ Гаварылі, спакойна зугарылі.

на¹⁾, глядзём усе на Васіля, дзівуючыся з яго адвагі, а ён, хвалючыся з свае гэтае работы, сьмеяўся, аж зайходзіўся. Былі міжы нас адзін дазваны²⁾ чэлавек, ён сказаў: чуў я ад старшых людзей, што за гэткую начэпнасць бываюць беды; згараць тут лясы і гаі, будзе ўпадак на жывёлу, але і табе, Васілю, гэта безкарна ня пройдзе.

— Што мне за дзела, адказаў Васіль, я рады, што чарту добра каменем трапіўхай не выганяе з нашых лясоў птушак і зьверат.

Разышлася аб гэтым гуканіна па ўсёй ваколіцы. Іншыя, падобныя да Васіля, хвалілі яго адвагу, а ён усюды хваліўся сваімі пастулкамі; але дазваныя людзі, што ляпей гэта разумелі, с пагардай слухалі хвальбы, і Антон, чэлавек ціхі, засмуціўся, як аб гэтым пачуў.

Другі паступак яшчэ быў страшнейшы: як спомню, дык ажно валасы на галаве тапурацца. Адзін раз так сама на прыгоне грабілі сена, дзень быў сьветлы і супакойны; з усходу сонца паказаліся аблокі і далёка, якбы пад зямлёй, загрымела. Як габачым віхор ідзе, падымаючыся мінае нашу сенажаць. Раптам Васіль відае граблі,

1) Жутка, страшна.

2) Дасьведчаны.

бязыць на поле, спатыкае віхра і, выцягваючы да яго руку, крычыць: „Як маешся браце!“—і с пылу хтось падае яму чорную як вугаль, руку. Віхор, круцячыся, пайшоў далей па полі. Страх нас усіх агарнуў; вярнуўся Васіль, але ніхто да яго слова прагукаць ня сьмеў. Пазналі ўсе, што ён пасьбраваў з благім духам.

С таго часу ніхто з ім гукаць не хацеў, усе баяліся, нават яго таварышы і тые уцікалі ад яго.

Даведаліся аб гэтым і пан з аканомам. Яны ня верылі гэтаму, і як раз у дварэ пан папытаўся самога Васіля, ці гэта праўда, што кажуць, Васіль адказаў: „Гэным дурным людзём заўсёды штось прысьніцца, абы малоць языком“, і пан даў спакой.

Антон, добры чэлавек, стараўся яго паправіць, змушаў хадзіць да царквы і маліцца; ён сьмеяўся з усяго, усім грэбаваў і ішоў у карчму замест на набажэнства.

Напасьледак ён пастанавіў ажаніцца. Антон думаў, што добрая жонка і змена ў жыцьці паправіць яго. Пасылаў сватоў ня тыкеля¹⁾ ў сваю, але і ў чужую воласьць; але ўсюды адказывалі, бо погаласка аб блігіх яго звычайх далёка разышлася.

¹⁾ Тыкеля—толькі.

Васіль грэбаваў усімі і сьмеяўся з усяго, кажучы, што ён ужо даўно выбраў сабе жонку. Перш не хацеў аб гэтым гукаць, ДОКУСФЕРА цяпер кажэ ўсім, што любіць Алюту, дачку Арыны, і што абедаў з ёй жаніцца.

Пачуўшы аб гэтым, Антон быў вельмі знемарашчэны і радзіў яму даць супакой з Алютай, бо аб Арыні кажучь, што яна благая кабета і чараўніца, а яблык ад яблыны недалёка коціцца, дык мо' і дачка будзе такой, але нічога не памагало і Васіль яшчэ часьцей стаў хадзіць да Арынавых.

Суседзі, гледзючы на гэту прывязьлівасьць да Алюты, адны сьмяючыся казалі: „Роўны роўнаго пазнаў, будзе дабраная пара“. Другіе хвалілі, што Алюта будзе добрая жонка, што не ўдалася ў матку. Былі і такія, каторыя казалі, што любоў яго непраўдзівая, што яму дадзена нечаго выпіць і ён, хоць сябруе с чартом, напаў на лепшую і яго ачаравалі.

Антон доўга адраджаў яму жаніцца з Алютай, урэшці пастрашыў, што ня прыме ў хату і не паможэ сесьці на гаспадарку.

— Не прашуя нічыей помачы, адказаў Васіль, я дастану грошы. Гэткі апякун, як ты, мо' сам прыдзе калі да мяне прасіць падмогі.

Антон пайшоў да кума Марціна. Гэта быў чэлавэк разумны і гаманкі, рады кож-

наму парадзіць і памагчы, дзеля гэтаго яго ўся воласьць любіла. Ён абецаў умовіць Васіля кінуць Алюту.

Як пачуў Васіль ад апякуна, што на будзе мець ніякае падмогі, пастанавіў шукаці скарбаў, хоцьбы яны былі заклятые, або ў чартоўскіх руках. Ад вёскі, ў каторай ён жыў, у адступі дзвёх вёрст, быў узгорак ля дарогі, на ім ляжаў вялізны *Вужоу Камень*. Старыя людзі гэтак аб ім раска- зывалі.

Раз, у летку, ў ціхую пагодлівую ноч ляцеў агнём шыбаючы вуж с поўначы на паўдня, як бы нясучы с сабой многа золата і срыбра грэшніку, каторы чарту душу за- пісаў. Бачылі гэта дарожнікі і нальле, ідучы с прыгону. Раптам адчынілося неба, сьвет- ласьць вялікая разлілася, людзі молючыся валюцца на зямлю, а Вуж выцяты нябэс- нымі косамі¹⁾ валіцца на ўзгорак і перава- рачываецца ў камень. Скарбыж залота і срыбра, што нёс с сабой, тамжэ на месцы самі закапаліся ў зямлю і с таго часу з'яўляліся па розных месцах узгорка у розных пастацях. Адно бачылі плачку на камені, каторая выцірала сабе сьлёзы на- саткай, палаючай агнём, другіе позна ідучы дарогай углядалі карлюкоў чорных і таў-

¹⁾ Праменьямі.

стых, як бочка; іншым з'яўляліся чорныя казлы, каторыя з зямлі свікалі на камень, а с каменя на зямлю, і шмат іншых дзівосаў.

Гукалі яшчэ, што калі хто асьмеліцца ля Вужова Каменя начаваці, той дастане гэныя скарбы. Васіль быў адважны, не баўся страхацьцёў, бо ўжо раз с чартом, што ехаў на віхры, прывітаўся як с сябром.

Па заходзе сонца, як зьмеркла, ідзе на узгорак і сядзе на камяні; хмары зацягнулі неба, што раз цямней у полі, ўсюды глуха, ў лесі, што чарнеў перад ім, крычалі совы. Васіль бачыць: перад ім паўзучь сыкаючы вужакі с каменя і скачучь каля страшка с сабачымі галавамі на казіных нагах. Васіль сьмела пазірае на гэта, думаючы, што зара яму пакажуцца скарбы; раптам бачыць, што хтось звярнуў з дарогі і падыходзіць. Гэта быў Марцін.

— Што тут робіш, папытаўся з усьмешкай, пэўня скарбаў шукаеш?

— Але, скарбаў, але чаго ты сюды прыйшоў? перашкодзіў мне, вырваў з рук маіх шчасьце; варта, каб тэ галаву каменям рашчапіў.

— Не сярдуй, скажу тэ аб лепшых скарбах,—і сеўшы прымі на камені,—„слухай, кажэ, Васілю, ляпей ідзі дамоў, здароўе, праца, гэта вайдаражэйшы для чэла-

века скарб; блага хто шукае чартовае помачы. Антон, апякун твой, бяздзетны, калі будзеш паслухмяны, ўсё, што мае, табе аддасьць.

Васіль засердаваны плюнуў і мурмочуць адышоўся.

С таго часу ён не прыходзіў дамоў. Антон, бачучы, што-раз вялікую артанасьць, даў спакой і супакойна ждаў, што з гэтаго выйдзе. Знаёмыя прыносілі розныя весткі аб Васілю. Адны казалі, што знайшоў хэўру нейкіх бадзяк, крадзе з імі, збірае грошы і прапівае ў карчме; другія, што жывучы ў Арыны вучыцца чараваць, і нават бачылі, як з Алютай і Арынай хадзіў па лесі і дрыгве, каля вазёр, збіраючы зельлі на каторых ніколі раса не абсыхае¹⁾; іншыя казалі, што з за куста нават чулі, як Арына, вырваўшы з зямлі якісь мох, расказвала яго страшную сілу.

Раз у нядзелю вэчаром гэты з знаёмым, гэны с кумам ідуць у карчму, каб там прыгарэлцы пазюкаці, парадзіцца аб тым і сім і вясёла час скаратаць. Ідзе туды і Марцін, думаючы, што можа стрэняцца з Васілём.

Седзяць за сталом. Жыд Іосель рады госьцём, налівае гарэлкі, ставіць на стол і

¹⁾ Трава *росічка*, расьце на купінах і ўжываецца проці чароў.

крэйдай запісывае на сьцяне, ўмаўляючыся, што як прыдзе восень і будзе новы хлеб, дык ён прыдзе да іх, пачастуе гарэлкай гаспадара і гаспадыню, а яны будуць знацца на ветласьці і не пашкадуець рознаго збожжа.

Увайходзіць Марцін. Некаторыя радныя, што яго ўбачылі, садзяць за стол, частуюць гарэлкай; пачалася гутарка аб Васілю і яго прынадзе. Некаторыя хвалілі Алюту, што добрая дзяўчына і былаб добрая жонка, каб выйшла замуж за добраго чэлавека, але не за Васіля, каторы пасябраваў с чартом. Было некалькі п'яных, што і Васіля хвалілі; іншыя-ж Васіля, Алюту і Арыну звалі нягоднымі людзьмі.

Як гэтак гуканьне зацягвіваецца, жyd Тосель, стуючы ля канца стала—„Паслухайце, кажэ, несправядліва кажэце аб Васілю, —Васіль добры чэлавек, як прыдзе с таварышамі да мяне, то заўсёды заплаціць, і заўсёды мае грошы, Алюта, ай Алюта пазорная ¹⁾ дзяўчына, калі ўбярэцца, дык як паненка ўсё роўна, ды і ў Арыны я нічога благога не бачу,—ну што чаруе, яна чаруе на тое, каб мець грошы, а грошы вельмі патрэбныя кожнаму чэлавеку; яна і памагае, лечыць травой людзей.

1) Вельмі пекная.

Як гэтак гукаюць, шывка адчыняюцца дзверы, увайходзіць Васіль з задзёртай галавой, шапка на бок, з ім некалькі докусфера рышаў; ўбачыўшы Марціна, ён нахмурыўся.

— Здароў Васілю! — кажа Іосель — я даўно цябе не бачыў, ужо трэйці дзень, я і мая Сора думалі, што з ім, і цяперачка ты-келя што з людзьмі гукаў аб табе.

— Я ведаю, што людзі абамне кажуць, вецер носіць, не гляджу я на гэта. Сеў на лаві і локцямі абапёршыся на стол, крычыць: „Дай нам гарэлкі, але добрае“.

— А можа Васілю даць салодкае гарэлкі, я прывёз з места, хоць яна дарагая.

— Дай дарагое—і кідае некалькі грыўняў на стол. Жыд як га падае шкалік і бутэльку гарэлкі.

За другім сталом седзючы, глядзелі на гэта і дзівіліся.—Максім, што першы прышоў у карчму і ўжо добра падпіў, засьмеяўся голасна і закрычаў:—Ого! браце, відаць ты багаты, калі п'еш панскую гарэлку, пэўне начаваў ля Вужова Каменя і знайшоў грошы, або можа Арына, твая цешча, сваімі чарамі насыпала табе іх поўныя кішэні.—Маладзец!

— Калі ня п'юць, то й не дзякуй,—адказаў Васіль,—бо пакажу зара, што другі раз ніколі не адважыўся чаўпці німа ведама што.

— Мне пакажэш — ой, ой! глядзеця, ўжо навучыўся чараваць ад Арыны, пакажэ! глядзі, каб ня быў кульгавы, як твая цешча, — а ці ты ведаеш чаму яна троху кульгае на левую нагу?

— Маўчы, калі с табой ніхто ня хочэ гукаць.

— Ніхто ня хочэ гукаць, дык будуць слухаць, а я раскажу ўсім; — паслухайце, раскажу вам, чаму Арына кульгае, гэта ёй зробіў Грышка, сам мне расказваў пад сакрэтам.

Раз у вечары па заходзе сонца ён а касой варочаўся дамоў і пачуў голас чараўніцы, каторая выклікала каровы, завучы кожную па масьці. Ў вечары чуваць было, як па вёсках каровы аказываліся рыкам; карыкалі таксама і ў яго хляве. Ён спалохаўся, думае: адбярэ малако, бяжыць туды, адкуль чуваць быў голас, каб даведацца, хто ёсьць чараўніца; — цікуецца, і штож бачыць? — Арына седзючы разчухраная на плоце чаравала.

Будзе блага, — падумаў сабе, трэба як небудзь бараніцца. Дык бяжыць дамоў і кладзе на вароцех хлева сьвянцоную ваду і васьмовую сьвечку; ледзь адышоўся некалькі сігнёў¹⁾, бачыць, прылятае сарока, раскідае

1) Сігнёў — крок, шаг.

зельле і дзяўбе сьвечку. Грышка бяжыць у хату, хапае стрэльбу, набітую дробным шротам; стрэляе—пасыпалося пер'я, сарок аднак уцекла.

ДОКУСФЕРА

Назаўтрае ён пачуў, што Арына раненая на у левую нагу і ляжыць хвораая. Зразу меў усенька і думаў сабе: мае памятку, але будзе спаганяць злосьць, і запраўды заламала на яго залом у жыці, але ён залом спаліў на асінавых дрывах, і чараўніца сама безмална ня згінула.

Васіль у злосьці хапіў бутэльку і пусьціў на Максіма, трапіў у самыя грудзі, скочылі адзін да аднаго, і пачалася бітва.

Шчасьце, што з блізкаго двара аканом ехаў конна і, чуючы дзікі крык альяндара, закіраваў да карчмы. Іосель прыбег да аканома.

— Ай, паночку! ўбіўства ў карчме, што гэныя п'яніцы шкоды мне нарабілі!

Аканом саскочыў с каня, мешаецца ў людзі і крычыць, што заўтра за п'янства ўсіх пакарае—і кожны мусіць заплаціць з зробленую шкоду; гам зара ўціх.

Аканом гоніць іх с карчмы і кажэ ўсіх ісьці дамоў. Усе разышліся, пастрашаючы адзін аднаго.

Іосель расказаў аканому ўсё, як было апраўдаваючы аднак Васіля.

— Трэба аб гэтым пагукаць с панам дурныя выдумляюць самі ня ведаюць што.

крыўдзюць толькі бедную ўдаву і дзяўчыну, якая зусім нявінна. Зюкаюць аб нейкіх чарах Арыны, я гэтаго не дазнаў, ведаю тыкеля, што яна зельлям людзём памагае. — Ось надовічы сам бачыў, як у дварэ паненцы Тэрэсі вялячыла кругі (лішай) на твару. Праўда, што, кладучы ў сьцюдзёную ваду нейкіе каменчыкі, шаптала, і сьцюдзёная вада пачала кіпець, быццам на агні, загадала мыць таей вадой твар, і Тэрэса зразу ачуняла. Гэткіе чары ня тыкеля нікому ня шкодзюць, але яшчэ памагаюць.

— Пан аканом шчырую праўду кажэ, ніхай пан гэтак скажэ паном, а то жаль бярэ слухаць, як людзей крыўдзюць. Ай, была ў мяне добрая гарэлка салодкая; бутэльку разбілі пяніцы і гарэлку выпілі. Сора, падай—там яшчэ ёсьць крыху салодкае гарэлкі—падай сюды пану аканому — і закуску прынясі. У мяне ё шчупак.

Аканом выпіў гарэлкі, закусіў, супакоіў аляндара, што яму за ўсё заплаціюць, — сеў і паехаў.

Назаўтра Арына прыходзіць заплакаўшыся ў двор і разказывае паном, што злые на яе людзі ўсюды аб ёй гукаюць, быццам яна чаравала, каб шкодзіць другім, заломляваючы заломы і адбіраючы малако ў кароў. — Прысягае, што ніколі гэтаго ня робіла, навет старалася памагчы людзём у хваро-

бах і розных здарэньнях, лечучы іх травой, каторай сілу яна адна ведае. Аб Васілю, каторага Антон выгадаваў, так сама кажуць, што быццам ён зышоўся с чартом, але гэта чыстая мана, праўда, што Васіль маладзён начэпны, бо не дазнаў гора у жыцьці, але з часам зменіцца і паразумнее,—ёй сватаецца да мае дачкі, але й тую сірату, людзі хочуць скрыўдзіць, блага аб ёй гукаючы.

— Я чуў аб Васілю, што ён бывае і не паслухмяны свайму апякуну, і быццам страўся с чартом, і здароўкаўся з ім, як з сваім братам.—Гэтаго нельга робіці, ляпей жыць з Богам, скажы Васілю нехай ходзіць да царквы і працуе, ну—ідзі дамоў і супакойся. Я дачцэ тваёй спраўлю вясельле ў дварэ; бо казалла мне аб ёй аканоміха, ды і ад іншых я чуў, што дваўчына добрая і працавітая.

Тагож дня пан загадаў паклікаць Антона і Васілю прыказаў апрасіць¹⁾ свайго апякуна, Антонуж, каб не перашкаджаў жаніцца с Алютай, але яшчэ стараўся памагаць, бо абое яны сіроты; і сам абедаў даці яму найлепшае зямлі і жывёлы на завод.

Алеж і пан пэўня чуў, што людзі гукаюць, быццам Арына чараўніца і жалюцца

¹⁾ Перапрасіць, напросіць ~~набачыньня~~.

іншыя, што каровы выклікае і другіе робіць шкоды, часам перакідаваецца ў сароку і лётае ўсюды, і гэта навет бачылі.

Брэшучь, Арына добрая кабета і Алюта ейная дачка працавітая дзяўчына, будзе добрай жонкай і добрай гаспадыняй — сам будзеш рад.

— Панская воля—сказаў Антон—зморшчыўся і дзяручы патыліцу пайшоў дамоў.

Цераз некалькі дзён далі на запавядзі—хутка і вяселье. Сабралася ў двор усенька воласьць, пэўня ня дзеля таго, што любілі маладога, але ведалі, што будзе многа гарэжкі. Ня было там вясковых вясельных абрадаў, як звычайна дзеіцца па вёсках, але прад шлюбам маладыя палі ў ногі паном сваім просючы багаславенства; пасля Антону і Арыне; так сама і па шлюбе. Алюта пекна была убраўшыся—паня падарыла ёй якісь завушніцы, каторыя пры агні, якбы іскры кідалі, чырвоная шнуроўка з залатымі галёнамі, чырвоныя стужкі ўсюды. Як села за сталом і разплялі ёй чорную касу, з чорных вочаў па белым твары сьлёзы паліліся, ўсе на яе са спагадам глядзелі, пасля запаялі жонкі вясельную песьню; ўсе плакалі, навет і тыя што перш аб ёй блуга гукалі. Гэтую песьню так я ўпадабаў, што і цяпер яе ўмею на памяць.

Вясельная песня сiраце.

Ой знаці, знаці
 Па вясельліку,
 Што не татка жэніць. ДОКУСФЕРА

Сталы засланы,
 Госьці сазваны
 Парадачку нету.

Млады Васілька
 Наймі салавейку,
 Паплі па татульку.

Шэр салавейка
 Скорая пташка,
 Ён скоро зьлітаіць.

Ён прылетаіць,
 К зямлі прылігаіць
 Татку пабуджаіць.

Устань татулька
 Свайму дзіцяці
 Парадачак даці.

Рад бы я ўстаці,
 Парадак даці,
 Ні магу павярнуцца.

Грабовы дошкі
 Сьціснулі ножкі,
 Ні магу пакрануцца.

Сырая зімля
 На грудцы лігла,
 Ні магу прадыхнуці.

Жоўты пясочкі
Палі на вочкі,
Ні магу праглянуці.

Чорная смага
На губкі пала,
Ні магу гаварыці.

Зялёны дзярночкі
Закрылі варотцы,
Ні магу адсюль выйці.

Признаюся, што я ня мог здзяржацца ад сьлёз, бачучы перад сабой Алюту і слухаючы гэту песьню. Яна была шчырая сірата, бо апрача старога маці ня мела іншае радні. Іх сям'ю Бог прывёў здаляку, яны перш нейдзя далёка жылі за Дзьвіной, бацька Алюты, прыехаўшы да нас, хутка памёр.

Вясельнікі гулялі, пілі адзін да аднаго, дуда грала; песьні і скокі ня перарываліся ўсю ноч.

Па вясельлі Васіль меў на пачатак гаспадаркі некалькі канёў, кароў і іншае жывёлы на завод, каторую яму падарылі пан і Антон. Меў ён новы будынак і некалькі дзесяцін зямлі; гэтаго было даволі на ўсе яго патрэбы.

Васілю вельмі нешчасьціла на сваёй гаспадарцы, хоць з пачатку, здавалася, ён палепшаў. Дзіўна! Яго цягам сустракала

беда. Воўк барана ухопіць, разгледзюць стада і ўбачуць, што баран Васіля. Здаралася гэта некалькі разоў і заўсёды воўк, як нарокам, тыкеля Васілёва бярэ. Ходзіць гусі на полі, ўпадае ліс, выдушыць іх — Васілёвы гусі. Карова яго ніраз заблудзіць каля возяра, наткнецца на вакно¹⁾ пакуль пасьпеюць прысьці і выцягнуць — утопіцца. Усе гэтыя шкоды давялі яго да найвялікшае нястачы.

У хуткім часе загарэўся бор, збеглася ўсенька воласьць. Агонь, як хвалі на возяры, разышоўся па ўсім бары, шыбаючы ў гары абхопляваў густое гальлё елак і хвой, а дым быццам найгусьцейшы туман зацягнуў неба і зямлю, так што ледзь дыхаць можна было. Бегаючы па лесі і б'ючы веннікамі па полах, мы папалілі вопратку на сабе, але ўжо ня было ратунку. Блізка быў будынак Васіля, заляцеля іскра на тое і згарэла збожжа. Тады ўсе голасна загамавілі, што гэта ляснік спаганяе сваю злосьць за тое, што Васіль калісь выцяў яго камяням, як ён звяроў і птушак пераводзіў з аднаго лесу ў другі; а стары чэлазек вешчаваў тады яму пажары і ўпадак жывёлы.

Васіль у нешчасьці яшчэ больш пакачаў п'янчыцца. Жонка яго і цешча прада-

¹⁾ Вельмі празкае месца на балоце.

валі дзень і ноч і стараліся адцягнуць яго ад гарэлкі.

Пачаліся ізноў начэпныя і бязбожныя паступкі. Аднаго разу Антон, Марцін і іншыя, што яму добра хаделі, прыйшлі да яго у вечары і ўпаміналі, каб цярыліва зносіў гора, а можа Бог дасць калі небудзь перамену. Рантам надыйшла хмара і ўзнялася бура, ён сядзеў ля вакна задумаўшыся; віхор завуў за сцяной, а ён, якбы няпрытомны, сказаў: мой брат выучы паляцеў гуляць на шырокіх палёх і густых лясах, хутка і я за ім пабягу. Чуючы гэта ўсе спалохаліся і жонка пачала плакаць, а калі яму Антон пачаў вымаўляць, ён бразнуў дзвьярыма і выйшоў з хаты.

Раз вячаром ідзе ў карчму і знаходзіць там старых сваіх сяброў, с каторымі калісь п'янчыўся, дык узноў пачынаецца п'янства. Васіль, як ужо добра падпіў, кажэ ім: — Гаротнічаю, але зара буду багатым, прыйшло мне ўдум; пайду начаваці да Вужова Каменя, пакланюся чартом, а можа мне не пашкадуюць грошай. Каліж з яго сьмеяліся, што не адважыцца там перачаваці (было ўжо позна), ён схпіў шапку: „Ось жа пакажу, што не баюся страхадзеў!“ — пакінуў у карчме сяброў і пайшоў на ўзгорак да Вужова Каменя, і адтуль не вярнуўся дамоў.

Мінаюць дні, тыдні, месяцы; німа Ва
сіля. Шкадуюць яго знаёмые, жонка і пец
ча цягам плачуць; з ніскуль німа ДОКУМЕНТА
ці жыве ён, ці памёр.

Розныя былі гутаркі міжы людзьмі
адны гукалі, што ля Вялікіх Лук і Пскова
праходзіў з разбойнікамі; другіе казалі, што
быццам ляснік водзіць яго па лясох. Ніка
торые ходзючы ў грыбы чулі яго голас
сьмех лясніка; розныя былі гутаркі, Васілі
згівуў на заўсёды.

Старая Арына гледзючы заўсёды на
сьлезы свае Алюты занепала і хутка ўмёр
ла. Алюта і цяпер яшчэ жыве ў панскім
дварэ ні ўдава, ні замужка ¹⁾.

¹⁾ Замужняя жонка.

ДОКУСФЕРА

ДОКУСФЕРА

ДОКУСФЕРА

Бел. аддзел
1994 г.

ДОКУСФЕРА

+

ДОКУСФЕРА

800000005 15725

ДОКУСФЕРА